

Operacje ekspedycyjne NATO

płk dypl.

MIROSLAW BANASIK

p.o. szefa Dyżurnej Służby
Operacyjnej Sił Zbrojnych RP;
wcześniej służył w Polskim
Narodowym
Przedstawicielstwie
Wojskowym przy Kwaterze
Głównej Sojuszniczych Sił
NATO w Europie (SHAPE).

Potwierdzenie priorytetowego traktowania przez NATO operacji ekspedycyjnych można znaleźć w koncepcji strategicznej sojuszu z 1999 roku, deklaracjach praskich z 2002 roku, *Wszelkich politycznych* z 2005 roku oraz w deklaracjach ze szczytu NATO w Rydze w 2006 roku. Koncepcja prowadzenia operacji ekspedycyjnych wspiera dążenia sojuszu do osiągnięcia długoterminowych zdolności do prowadzenia przyszłych operacji i do przeciwstawienia się potencjalnym wyzwaniom i zagrożeniom. Przedstawione opracowanie dostarcza zasadniczych informacji na temat istoty operacji ekspedycyjnych, zdolności, jakimi powinny charakteryzować się siły zbrojne, aby mogły prowadzić działania tego typu, oraz zasad, które będą musiały być uwzględnione, by w przyszłości – w latach 2025–2030 – sojusznicze operacje ekspedycyjne mogły być podejmowane.

W koncepcji operacji ekspedycyjnych określono naturę przyszłych działań tego typu, przedstawiono podstawowe zasady ich prowadzenia. Zostało przy tym uwzględnione potencjalne środowisko strategiczne, w którym NATO prawdopodobnie będzie operować w ciągu najbliższych 15–20 lat. Ponadto pierwotnie zidentyfikowane zdolności będą stanowić podstawę do opracowania koncepcji pochodnych i wspierających, które będą zawierać cele przyszłych wysiłków transformacyjnych w obszarze działań ekspedycyjnych.

Środowisko strategiczne

W przyszłości sojusz prawdopodobnie będzie prowadził operacje w środowisku, na które będzie miało wpływ wiele czynników, takich jak: transnarodowy terroryzm, rozpowszechnianie broni masowego rażenia, niestabilność sytuacji międzynarodowej, której jedną z przyczyn są tzw. państwa upadłe, regionalne kryzysy i konflikty oraz ich konsekwencje, rosnący dostęp do wysoko

zaawansowanej technologicznie broni konwencjonalnej oraz przerwy w dostawach surowców strategicznych. Powyższe zagrożenia będą miały kaskadowy wpływ na przyszłe bezpieczeństwo państw NATO. Sojusz zatem będzie musiał być zdolny do zapewnienia stabilności, do zniechęcenia i odstraszenia potencjalnych agresorów, a w razie ewentualnego konfliktu – do ich pokonania. Ponadto musi być w stanie przeciwstawić się zagrożeniom asymetrycznym oraz współdziałać z krajami niebędącymi członkami NATO i innymi organizacjami międzynarodowymi.

Przyszłe siły zbrojne będą musiały działać elastycznie i mieć charakter ekspedycyjny, co umożliwi ich użycie gdziekolwiek i kiedykolwiek wystąpi taka potrzeba. Wymagać się będzie, aby wojska mogły być rozmieszczone w sposób natychmiastowy i były zdolne do działania w nieprzyjawnym środowisku, bez względu na tempo i czas prowadzonej operacji. Przestrzeń (1), w której siły zbrojne będą prowadziły operacje wojskowe, będzie charakteryzowała się różnorodnością, a efekty będą prawdopodobnie widoczne na wielu płaszczyznach. Można przypuszczać, że będzie ona podzielona na wielowymiarowe segmenty i w dużym stopniu zdominowana przez to, co będzie się działo ponad polem walki wojsk lądowych, tj. w przestrzeni powietrznej i w kosmosie, oraz na morzu i pod wodą. Najbardziej jednak prawdopodobnym miejscem konfliktu i równocześnie najbardziej wymagającym będzie teren zurbanizowany.

Doświadczenie pokazuje, że jeśli są podejmowane jedynie działania militarne, nie ma możliwości kompleksowego rozwiązania sytuacji kryzysowej. Siły zbrojne będą więc musiały operować wspólnie z podmiotami pozamilitarnymi. Aby rozwiązać w przyszłości sytuację kryzysową, niezbędne będzie działanie sojuszu zgodnie z koncepcją oczekiwanych rezultatów¹. (2)

WYJAŚNIENIE

NR 1

Przestrzeń jest rozumiana jako część środowiska, w której sojusz zdecyduje się na zaangażowanie lub jest zaangażowany. Przestrzeń dzieli się na obszar politycznego, militarnego, cywilnego i ekonomicznego zaangażowania.

¹ Teoria oczekiwanych rezultatów została szerzej przedstawiona w artykułach: A. Kaczyński, M. Banasik: *Prowadzenie przyszłych operacji NATO na zasadzie oczekiwanych rezultatów*. Cz. I. „Myśl Wojskowa” 2006 nr 3. Cz. II. „Myśl Wojskowa” 2006 nr 4; A. Kaczyński, M. Banasik: *Prowadzenie operacji na zasadzie oczekiwanych rezultatów*. „Myśl Wojskowa” 2007 nr 1.

Koncepcja prowadzonych działań na zasadzie oczekiwanych rezultatów (Effects Based Approach) polega na integracji wszystkich instrumentów oddziaływania oraz określeniu kompleksowych algorytmów, niezbędnych do analizy związków pomiędzy działaniami a efektami. Jej zastosowanie pozwala na szersze podejście do rozwiązania sytuacji kryzysowej. Prowadzenie operacji reagowania kryzysowego na podstawie powyższej koncepcji można zdefiniować jako wszechstronną integrację wszystkich instrumentów oddziaływania, zarówno militarnych, jak i niemilitarnych, tak aby wywołać efekty, które pozwolą na osiągnięcie celu operacji. Innymi słowy, ważne jest to, co należy osiągnąć, a nie to, jak należy to zrobić. Kompleksowe podejście do problemu umożliwia, z jednej strony, skuteczniejsze zastosowanie siły militarnej, a drugiej ustalenie, w jaki sposób środki militarne mogą być wsparte przez inne instrumenty oddziaływania. Daje możliwość wszechstronnego wpływu na wolę i zdolności przeciwnika, jak i rozwiązania sytuacji kryzysowej.

Wytyczne ministerialne 2006, w których został opisany poziom aspiracji NATO, określają potrzebę i niezbędność posiadania zdolności ekspedycyjnych. W dokumencie tym zwrócono uwagę, że oprócz operacji prowadzonych w ramach artykułu 5 traktatu waszyngtońskiego, NATO musi być w stanie reagować na zagrożenia poza obszarem swojej odpowiedzialności². Ponadto, zarówno *Wszechstronne wytyczne polityczne 2005*, jak i deklaracja ze szczytu w Rydze, potwierdzają, że NATO musi być zdolne do prowadzenia szerokiego spektrum misji: od operacji o wysokim stopniu intensywności do operacji o małym stopniu intensywności. Musi również mieć możliwość przyjęcia na siebie, obecnie i w przyszłości, zadań najbardziej wymagających. Dodatkowo sojusz powinien poprawić swoją zdolność do prowadzenia i wspierania wielonarodowych operacji ekspedycyjnych podejmowanych z dala od własnego terytorium przy niewielkim wsparciu państwa gospodarza lub bez niego³. Sojusz północnoatlantycki będzie więc musiał odpowiadać zdecydowanie i szybko, w sposób elastyczny na wyzwania pojawiające się nagle z dala od swoich granic. Aby mieć zdolności ekspedycyjne, niezbędne jest ciągłe rozwijanie i doskonalenie koncepcji Wielonarodowych Połączonych Sił Zadaniowych (*Combined Joint Task Forces – CJTF*), Sił Odpowiedzi NATO (*NATO Response Force – NRF*) oraz struktury dowodzenia NATO.

Podejście do prowadzenia przyszłych operacji wojskowych niewątpliwie musi się zmienić. O sukcesie będą bowiem decydowały nie czynniki ilościowe, ale jakościowe, do których między innymi zaliczamy: stosowanie techniki niewidzialności (*stealth*), podejmowanie działań odpowiednio do sytuacji czy oczekiwanych efektów. Ponadto istotne są działania manewrowe, ważna jest też inicjatywa. Połączenie tempa z przewagą w czasie i przestrzeni musi doprowadzić do uprzedzenia działania przeciwnika i zdobycia nad nim fizycznej przewagi. Wykorzystanie taktyki działań manewrowych oraz oczekiwanych rezultatów będzie nie tylko kreować przyszłe środowisko, ale przede wszystkim wpływać na zachowanie się przeciwnika, kształtować jego zdolności i wolę działania, a przez to stwarzać

warunki do rozwiązania sytuacji kryzysowej zgodnie z oczekiwaniami sojuszników.

Natura operacji ekspedycyjnych

Gdy mówimy o operacjach ekspedycyjnych, mamy na myśli zdolność sojuszu do szybkiego rozmieszczenia sił, przygotowanych do typu misji, tam gdzie są potrzebne, aby prowadzić operacje w sposób nieprzerwany na obszarach nieprzylegających bezpośrednio do granic sojuszu. Kluczowe dla operacji ekspedycyjnych jest posiadanie właściwie przygotowanych i wyszkolonych wojsk oraz zapewnienie im wsparcia. To z kolei wymusza konieczność istnienia wysuniętych baz lądowych, powietrznych i morskich, z których zapewni się wsparcie wojsk i dostawę zaopatrzenia tak długo, jak będzie wymagać tego sytuacja. Przy czym nie zawsze, aby wykonać zadanie, będzie niezbędne prowadzenie działań bojowych. W niektórych wypadkach wystarczy demonstracja siły w pobliżu rejonu, gdzie rozwija się kryzys. Zamierzone rezultaty będą mogły być jednak osiągnięte tylko wtedy, gdy sojusz nie tylko będzie zdolny do rozmieszczenia wojsk w rejonie konfliktu, jeśli sytuacja tego będzie wymagać, ale także będzie chciał to zrobić.

Należy rozważyć również możliwość wejścia wojsk na obce i nieprzyjazne terytorium, szczególnie w początkowym etapie kryzysu, kiedy ryzyko jest największe. Można tego dokonać z powietrza, morza lub lądu, najlepiej z baz przyległych bezpośrednio do rejonów przyszłej operacji. Kluczowe dla pomyślnego przeprowadzenia pierwszej fazy operacji jest posiadanie lub przygotowanie tzw. punktów wejściowych przez wykorzystanie dostępnych lotnisk lub portów, znajdujących się na przykład w załamanej granicznej linii brzegowej, lub wykorzystanie terenu dogodnego do desantu. Najtrudniejsze i najbardziej niebezpieczne jest wejście na wrogie terytorium i opanowanie terenu drogą lądową za pomocą działań zbrojnych. Nie wszystkie jednak operacje będą tego wymagać. Zawsze operacje ekspedycyjne muszą być widziane z szerokiej perspektywy, a nie tylko jako rozmieszczenie wojsk czy zdobycie terenu. Wszystkie fazy operacji, które *de facto* mogą wystąpić jednocześnie, muszą być postrzegane jako

² DPC-D (2006) 0004: Ministerial Guidance 2006. 7 June 2006.

³ <http://www.nato.int/docu/pr/2006/p.06-150e.htm>. Riga Summit Declaration, Issued by the Heads of State and Government participating in the Meeting of the North Atlantic Council in Riga on 29 November 2006. Press Release (2006) 150.

integralne części całej misji polegającej na przejściu od przemieszczenia wojsk do ich rozmieszczenia w rejonie operacji, przegrupowania w trakcie jej trwania i wycofania po zakończeniu działań.

Termin *ekspedycyjność* kojarzy się z surowymi warunkami i brakiem wsparcia. Nie oznacza to jednak, że wojska ekspedycyjne będą ograniczone liczebnie i wyposażone w lekki sprzęt, lecz raczej, że nie będą zbyt liczne i nie będą posiadały sprzętu cięższego niż będzie to konieczne z punktu widzenia wykonania konkretnego zadania. Środki materiałowe, sprzęt i infrastruktura będą musiały być ograniczone do niezbędnego minimum narzuconego przez charakter operacji. Dotyczy to także wszelkich udogodnień. Tendencja do prostoty jest podyktowana także względami bezpieczeństwa. Dużą uwagę przywiązuje się również do wszystkiego, co jest związane z ryzykiem zachorowań; chodzi na przykład o warunki klimatyczne – gorąco, chłód, wysokość.

W czasie operacji ekspedycyjnej bardzo ważną rolę odgrywa właściwa organizacja, zastosowana taktyka, znaczenie ma też rodzaj wykorzystywanego sprzętu. Jednak najważniejszym elementem jest wiedza. Aby ją osiąść, niezbędna jest właściwa edukacja. Prowadzenie operacji w obcym środowisku będzie wymagało zdolności do adaptowania się do nowych warunków oraz sprawnego reagowania w ograniczonym czasie. Poza tym w przyszłości trzeba będzie umieć przeciwstawić się zagrożeniom globalnym, a nie tylko specyficznemu zagrożeniu przypisanemu do konkretnego rejonu geograficznego.

Wojska ekspedycyjne

Przyszłe sojusznicze ekspedycyjne siły zbrojne muszą mieć taką strukturę organizacyjną, która pozwoli na ich elastyczne użycie. Warunki pola walki będą wymagały zintegrowania wszelkich działań, na przykład wywiadu, monitorowania sytuacji pola walki, przydzielania celów do rażenia czy prowadzenia rozpoznania (*Intelligence, Surveillance Target Acquisition and Reconnaissance – ISTAR*), co umożliwi prowadzenie operacji w szybkim tempie. Ponadto będzie wymagana większa integracja komponentów lądowego, morskiego i powietrznego, prowadząca do zmiany struktury dowodzenia na wszystkich szczeblach. Wojska będą musiały być zdolne do operowania w całym spektrum kryzysu, użycia w dowolnym czasie oraz do prowadzenia działań tak długo i w takim tempie, jak

Fot. 1. Przyszłe ekspedycyjne siły zbrojne powinny się charakteryzować zdolnością rozmieszczenia wojsk z wykorzystaniem, między innymi, strategicznego transportu morskiego (fot. A. Pindor)

będzie tego wymagała sytuacja. Szczególny nacisk będzie położony na posiadanie zdolności do strategicznego przemieszczenia sił, elastyczności ich użycia i precyzyjności rażenia oraz skutecznego pokonania przeciwnika w bezpośredniej walce.

Bardzo dobrze wyszkolone, sprawne i elastycznie funkcjonujące wojska będą musiały adaptować się do sytuacji oraz szybko i skutecznie zmieniać swoją organizację stosownie do zadań, a także posiadać umiejętność sprostania wymaganiom specyficznej misji. Operowanie w złożonym środowisku zgodnie z zasadą oczekiwanych rezultatów będzie wymagało posiadania wojsk w pełni interoperacyjnych z innymi pododdziałami, zdolnych do interakcji z instrumentami władzy cywilnej, organizacjami pozarządowymi i innymi organizacjami w ramach połączonych działań operacyjnych.

Rodzaj szkolenia trzeba będzie dostosować do zmian wynikających z charakteru przyszłych operacji i zagrożeń z uwzględnieniem, na przykład, operacji w terenie zurbanizowanym, zagrożenia użyciem broni masowego rażenia, prowadzenia operacji informacyjnych czy ochrony wojsk w trakcie ich długotrwałego przemieszczenia. Wykorzystanie zaawansowanych technologii informacyjnych i wprowadzenie złożonych procesów szkoleniowych przyczyni się do większej integracji indywidualnego i zespołowego wyszkolenia.

Modułowość sił zwiększy ich elastyczność oraz pozwoli na dokonywanie zmian organizacyjnych zgodnie z potrzebami. Ułatwi także wsparcie logistyczne, szczególnie

Wojna manewrowa

będzie się charakteryzować odchodzeniem od wskaźników ilościowych na rzecz wskaźników jakościowych, takich jak: szybkość, precyzja, możliwość prowadzenia długotrwałej operacji. W wojnie manewrowej przywiązuje się wielką wagę do zachowania proaktywnego, to znaczy podejmowania działań i połączenia szybkiego tempa prowadzenia operacji z uprzedzeniem przeciwnika, co powoduje wywalczenie przewagi w sferze intelektualnej i fizycznej. Celem tych działań jest rozbicie spójności – zwartości – przeciwnika i rozwiązanie kryzysu na korzyść sojuszu.

w trakcie prowadzenia operacji zdecentralizowanych. Elastyczność będzie więc podstawową zasadą, a niezbędnym wymaganiem – zdolność do adaptowania się do zmieniających się warunków pola walki i do odpowiedzi na zastosowane przez przeciwnika technologiczne i taktyczne „niespodzianki”. Zatem pakiety sił będą musiały się charakteryzować dużą elastycznością, zarówno na poziomie narodowym, jak i międzynarodowym, oraz zdolnościami umożliwiającymi zastosowanie odpowiedniego podejścia do rozwiązania sytuacji kryzysowej.

Zasady prowadzenia operacji

Podstawowym warunkiem osiągnięcia sukcesu podczas ewentualnej operacji ekspedycyjnej jest wprowadzenie w wymagany czas wojsk do obszaru działań. Operacje tego typu będą musiały się odbywać zgodnie z czterema zasadami.

1. Zasada kolektywnej odpowiedzialności. Zarówno poszczególne państwa członkowskie NATO, jak i sojusz jako całość, przyjmują odpowiedzialność za planowanie i prowadzenie operacji ekspedycyjnej. Dowódcy NATO we współdziałaniu z dowódcami poszczególnych krajów wydzielających wojska będą musieli opracować szczegółowe plany przygotowania i prowadzenia operacji.

2. Zasada jedności wysiłków – jest kluczowa w optymalizowaniu zasobów i niezbędna, aby osiągnąć pożądane efekty. Może być ona osiągana nawet bez jedności dowodzenia. Jedność dowodzenia jednak znacznie ułatwi jedność wysiłków i sprawi, że dowódca NATO, któremu będzie powierzone dowodzenie, będzie jednoosobowo odpowiedzialny za cały proces planowania, koordynowania i prowadzenia operacji ekspedycyjnej.

3. Zasada synchronizacji zagwarantuje skoordynowany przepływ ludzi, wyposażenia i środków materiałowych. Zapewni stosowny balans między siłami przybyłymi do rejonu operacji a siłami gotowymi do działań w wymaganym miejscu i czasie, w pełni zintegrowanymi ze wsparciem logistycznym i odpowiadającymi innym wymaganiom narzuconym przez dowódcę. Dobrze zsynchronizowany przepływ środków ekspedycyjnych pozwoli na budowanie zdolności bojowych w rejonie operacji, unikanie przeciążeń w wybranym miejscu i czasie, na przykład w punktach przeładunkowych czy przeciążeń linii komunikacyjnych. Sprawdzi, że wojska będą lepiej funkcjonować.

4. Zasada elastyczności. Bardzo ważne dla operacji ekspedycyjnych jest posiadanie sił zdolnych do zaadaptowania się do zmieniających się warunków, będących w stanie odpowiedzieć na techniczne i taktyczne zaskoczenie przez przeciwnika i operowanie wspólnie z wojskami sojusznikami o odmiennych zdolnościach, dzięki dopasowaniu własnych możliwości do wspólnego działania, tak aby zapewnić sukces prowadzonej operacji. Utrzymanie takiej elastyczności będzie wymagać dokonywania ciągłych, eksperymentalnych zmian organizacyjnych i szkoleniowych. Warunkiem zapewnienia elastyczności jest również rozwijanie mechanizmów pozwalających na zapanowanie nad zmieniającym się środowiskiem bezpieczeństwa, nowymi technologiami i ewoluującą naturą konfliktu. Zadania muszą być również wykonane bez względu na ograniczenia geograficzne, problemy klimatyczne czy brak wsparcia ze strony państwa gospodarza.

W NATO na przyszłe operacje kryzysowe patrzy się z perspektywy bardziej naukowej. Przyjmuje się, że ewentualne operacje ekspedycyjne będą prowadzone na podstawie teorii oczekiwanych rezultatów, polegającej na wszechstronnym zastosowaniu możliwych środków oddziaływania, aby osiągnąć zamierzone efekty. Pozwoli to sojuszowi, dzięki użyciu wojsk ekspedycyjnych będących zawsze w wysokim stopniu gotowości bojowej, na zastosowanie wojny manewrowej na szczeblu strategicznym.

W zasadzie obowiązują **trzy modele rozmieszczenia wojsk**, które mogą być zastosowane oddzielnie lub w połączeniu z innymi, w zależności od sytuacji.

1. Strategiczne rozmieszczenie wojsk prowadzone bezpośrednio na obszarze przyszłej operacji i tam formowanie ugrupowania bojowego.

2. Strategiczne rozmieszczenie wojsk w wysuniętej bazie, umieszczonej na lądzie lub morzu przyszłego obszaru operacyjnego. Formowanie ugrupowania bojowego może następować w tej bazie lub w innym rejonie, jak najbliższym rejonu przyszłych działań bojowych.

3. Ugrupowanie bojowe jest formowane już w portach załadunkowych, a następnie wojska są sukcesywnie wysyłane bezpośrednio do rejonu działań bojowych.

Różnorodna natura operacji ekspedycyjnych będzie wymagać doświadczonych dowódców, zdolnych do zastosowania rozmaitych opcji strategicznego rozmiesz-

czenia wojsk i zaangażowania ich w operację, tak aby osiągnąć zakładane cele wojskowe. Ponadto zastosowanie odpowiednich opcji będzie uzależnione od pożądanych efektów, typu misji, sytuacji bezpieczeństwa, wymogów logistycznych, uwarunkowań politycznych, geograficznych i klimatycznych.

Kierunki zmian

Aby osiągnąć zdolność do odpowiedzi na przyszłe wyzwania, niezbędne jest określenie obszarów wymagających transformacji. Trzeba uwzględnić między innymi:

- stosowanie zasady jedności wysiłków;
- synchronizację, dzięki której przepływ sił i środków będzie skoordynowany;
- osiąganie efektów synergii przez zintegrowane działania na lądzie, morzu i w powietrzu;
- wykorzystanie do transportu możliwości, które dają nowe technologie, na przykład szybkich okrętów transportowych, bezzałogowych statków powietrznych czy nowych statków powietrznych;
- zwiększenie sprawności działania wojsk przez zredukowanie lądowej infrastruktury i związanych z nią wymogów ochrony;
- scalenie obecnie istniejących platform, sprzętu i zdolności oraz wykorzystanie ich w operacjach ekspedycyjnych;
- zapewnienie większej zdolności wojsk do adaptowania się, w sposób szybki i elastyczny, do zmieniającej się sytuacji, tak aby były one w stanie prowadzić operacje ofensywne, stabilizacyjne, rekonstrukcyjne czy humanitarne.

Urzeczywistnienie wizji operacji ekspedycyjnych wymaga jeszcze wielu prac koncepcyjnych mających na celu rozwijanie najważniejszych zdolności ekspedycyjnych i interoperacyjnych wojsk. Konieczne jest stworzenie oddziałów o odpowiedniej strukturze organizacyjnej, wyposażonych i wyszkolonych do prowadzenia operacji tego typu.

Na podstawie analizy przeglądu wymagań obronnych NATO (*Defence Requirements Review – DRR*), wymagań długoterminowych dotyczących zdolności (*Long Term Capability Requirements – LTCRs*), wniosków z operacji oraz inicjatyw krajów członkowskich sojuszu zostały określone cztery główne zdolności, którymi powinny się charakteryzować przyszłe siły zbrojne.

1. Zdolność do prowadzenia i wsparcia wielonarodowych operacji ekspedycyjnych z dala od własnego terytorium bez

wsparcia państwa gospodarza. Obejmuje ona elementy, które przedstawiono niżej.

— **Platforma morska NATO.** Chodzi o zdolność do rozmieszczenia pakietu wojsk z wykorzystaniem platform amfibijnych strategicznego transportu morskiego i taktycznego transportu powietrznego. Taki sposób działania musi być sprawdzony pod kątem możliwości jego zastosowania w trakcie całej operacji, a nie tylko podczas jej fazy wstępnej.

— **Przerzut strategiczny,** zarówno drogą powietrzną, jak i morską, jest podstawową zdolnością NATO warunkującą urzeczywistnienie idei ekspedycyjności.

— **Operacje z wykorzystaniem mostu powietrznego** jako środka przemieszczenia wojsk i dostarczania zaopatrzenia w trakcie prowadzenia operacji ekspedycyjnej.

— **Obszar wsparcia i zabezpieczenia działań** (*Joint Enabling Area – JEA*). Chodzi o zdolność do podejmowania działań związanych z pewnymi specyficznymi sferami, wcześniej rozpoznany przez dowódcę, które umożliwią prowadzenie operacji i przyczynią się do ochrony instalacji zabezpieczających funkcjonowanie wojsk. Obszar ten jest głównie uzależniony od skali przyszłej operacji, wymagań wsparcia logistycznego, zagrożenia itd. Powyższy obszar należy postrzegać w kategoriach zabezpieczenia głównych wymagań w zakresie infrastruktury, komunikacji, zapewnienia bezpieczeństwa, kompleksowego zabezpieczenia logistycznego, zapewnienia żywotności wojsk, przemieszczenia, wsparcia państwa gospodarza oraz dowodzenia.

— **Zarządzanie operacyjnym łańcuchem logistycznym.** Działania podejmowane w tym zakresie mają na celu usprawnienie logistycznych działań wojsk NATO w trakcie szybkich zmian w środowisku ekspedycyjnym i maksymalne zwiększenie efektywności wsparcia ze strony poszczególnych krajów, agencji i cywilnych instytucji.

— **Interoperacyjność i dowodzenie.** Stale zwiększana rola działań połączonych z jednoczesnym zastosowaniem wszystkich rodzajów wojsk pozwala na użycie tylko tych oddziałów, które są w danej chwili niezbędne, i na prowadzenie operacji tak długo, jak jest to potrzebne. Rozwój sieci informacyjnych pozwoli dowódcom na wszystkich szczeblach dowodzenia podejmować właściwe i szybkie decyzje oraz działać z wielką pewnością. Zdolne do przemieszczenia środki informatyczne i komunikacyjne pozwolą na projektowanie modułowych systemów komunikacyjnych i elastyczne ich

Operacje ekspedycyjne

są kluczowe dla przyszłości NATO i stanowią podstawę do budowania wiarygodnych zdolności pozwalających na użycie sił zbrojnych w odległych obszarach operacyjnych.

(SG /2005/ 0918: *Comprehensive Political Guidance*, 21 December 2005)

wykorzystanie w dowodzeniu. Wielonarodowa struktura wojsk będzie wymagać stosowania jednolitych zasad doktrynalnych, norm i procedur oraz standardowego i interoperacyjnego wyposażenia. Tempo prowadzenia operacji wymusi modernizację sprzętu krajów członkowskich NATO, tak aby jego parametry były zgodne z tymi samymi standardami, szczególnie w nowych systemach dowodzenia.

— **Logistyka.** Operacje ekspedycyjne będą wymagać skoordynowanego, międzynarodowego wsparcia logistycznego. Należy więc usprawnić koordynację działań logistycznych i udzielania pomocy medycznej, tak aby redukować zbędne obciążenie i maksymalnie wykorzystać wsparcie narodowe, co zmniejszy potrzeby w zakresie przerzutu i zaoszczędzi czas. Dla zwiększenia efektywności i elastyczności działań niezbędne jest osiągnięcie zdolności do tankowania w powietrzu, co ułatwi przemieszczenie środków do obszaru ogarniętego kryzysem drogą powietrzną.

NRF – *The NATO Response Force* – to wielonarodowe połączone siły, których trzonem jest brygadowy moduł wojsk lądowych, wzmocniony komponentem morskim i powietrznym; ich czas zdolności przerzutu wynosi od 5 do 30 dni. Są one przeznaczone do wykonania zadań we wstępnej fazie kryzysu w dowolnym regionie geograficznym świata. Zadania te obejmują zabezpieczenie wejścia do rejonu operacji sił głównych, udziału w operacjach reagowania kryzysowego oraz demonstrację siły. NRF są zdolne do przeprowadzenia samodzielnych zadań do 30 dni.

2. Zdolność do prowadzenia operacji w specyficznych obszarach geograficznych i klimatycznych. W jej zakres wchodzi:

— zdolność do prowadzenia rozpoznania pod powierzchnią wody. Wymóg ten jest podyktowany prowadzeniem operacji z morza;

— posiadanie obrazu pola walki – ułatwi synchronizowanie działań i podejmowanie właściwych decyzji;

— wsparcie z przestrzeni kosmicznej, które ułatwi komunikację, wsparcie meteorologiczne, rozpoznanie i nawigację.

3. Zdolność do zmiany ugrupowania wojsk oraz szybkiej i skutecznej odpowiedzi w wypadku nieprzewidywalnych okoliczności. Obejmuje ona przedstawione niżej sfery działania.

— **Załadunek – rozładunek wojsk.** Centralizacja powietrznych i morskich portów załadunkowych sprawi, że lepiej będą wykorzystane dostępne środki, a liczba europejskich portów załadunkowych zostanie sprowadzona do niezbędnego minimum, zgodnie z potrzebami i wymogami *Wszystronnych wytycznych politycznych 2005*

oraz założeniami przyjętymi w procesie planowania obronnego. Ograniczenie liczby portów pozwoli na oszczędności finansowe związane z pakietowym załadunkiem wojsk i ich ochroną oraz zmniejszy ryzyko niespodziewanego uderzenia przeciwnika. Aby rozlokować manewrowe, powietrzne i morskie porty rozładunkowe, niezbędne będzie wykorzystanie dogodnych warunków geograficznych i hydrograficznych terenu. Wykorzystanie niektórych istniejących portów może być nieopłacalne, na przykład ze względu na ich ograniczone możliwości przeładunkowe, trudną dostępność, zbyt dużą odległość od rejonu operacji czy też ze względu na warunki bezpieczeństwa.

— **Znajomość sytuacji operacyjnej.** Szeroki dostęp do pełnego obrazu sytuacji operacyjnej ułatwi rozmieszczenie wojsk, prowadzenie i zabezpieczenie działań bojowych. Mechanizm informowania o sytuacji musi być rozwijany i dostępny na wszystkich szczeblach dowodzenia: od najniższego – walczącego w terenie, aż do operacyjnego i strategicznego stanowiska dowodzenia. Znajomość sytuacji ułatwi proces planowania i delegowanie uprawnień na niższe szczeble, jeśli zajdzie taka konieczność. Informacja z pola walki pozwoli również na elastyczne połączenie wojsk z procesem planowania operacyjnego i dostarczy danych o możliwości wykorzystania stosownych pododdziałów, w tym o ich stanie gotowości bojowej. Zebrane w całość informacje wywiadowcze, połączone z wiedzą na temat obszaru przyszłych działań, lokalnej kultury i języka, pozwolą na precyzyjną ocenę sytuacji.

— **Struktura wojsk.** Analiza struktur organizacyjnych wojsk i rozwijanie mechanizmów adaptacyjnych ugrupowania bojowego pozwolą na szybkie podjęcie działań w nieprzewidywalnych okolicznościach. Wojska muszą być w stanie odpowiednio reagować w zmieniającej się sytuacji i przez umiejętne wykorzystanie zdobyczy technologicznych wpływać na rozwijający się konflikt oraz oszczędzać dostępne zasoby.

Należy również dbać o to, aby dowódcy posiadli nowe umiejętności i potrafili wykorzystać przewagę informacyjną do osiągnięcia przewagi nad przeciwnikiem. Od wojsk będzie się wymagać maksymalnych efektów przy jak najmniejszych kosztach oraz możliwości ich wykorzystania w całym spektrum konfliktu. Wymogiem będzie również wielofunkcyjność zasadniczych zdolności bojowych. Wojska będą musiały być przygotowane do użycia w sposób natychmiastowy i modułowo. Powinny mieć zdolność

przystosowania się do zadań i charakteru misji oraz wymogów obszaru operacyjnego. Jednocześnie koniecznością będzie korzystanie w czasie szkolenia z zaawansowanych informatycznie systemów symulacyjnych, które spowodują, że szkolenie będzie lepiej przygotowywać do nowych zadań i nie będzie zbyt drogie.

— **Ochrona wojsk.** Wojska muszą być w stanie zapewnić same sobie ochronę w całym spektrum spodziewanego ataku, włącznie z ochroną przed uderzeniami bronią masowego rażenia (bmr). Niezbędna jest także zdolność do wykrywania i likwidacji skutków bmr oraz leczenia personelu. W wyposażeniu oddziałów powinny się znaleźć mobilne systemy odkażania, zmniejszające ryzyko oddziaływania broni masowego rażenia, systemy pozwalające na odróżnienie ognia bezpośredniego od ognia pośredniego i na precyzyjne określenie miejsca, z którego ogień jest prowadzony. Niezbędne są także systemy umożliwiające wspomaganie procesu podejmowania decyzji w sprawie użycia środków przeciwdziałania. Trzeba będzie również zapewnić szeroko pojęte bezpieczeństwo wojskom sojuszu w stałych bazach, w trakcie ich rozmieszczenia i prowadzenia działań bojowych.

— **Zdolności medyczne.** Aby koncepcja operacji ekspedycyjnych została urzeczywistniona, musi być rozwijane wszechstronne wsparcie medyczne, zapewniające żołnierzom ochronę przed utratą zdrowia, między innymi dzięki stosowaniu lekarstw o działaniu profilaktycznym oraz tzw. lekarstw inteligentnych. Żołnierze powinni być odpowiednio przygotowani do wypełniania obowiązków w czasie misji – sprawni, zdrowi i dobrze wyszkoleni oraz wyposażeni. Konsekwencją pobytu w nieprzyjaznym środowisku będzie wiele wyzwań, przed którymi staną żołnierze – muszą być oni przygotowani do innego klimatu – upałów, chłódów, dużej wilgotności i suchego powietrza, działania w terenie wysokogórskim, na możliwość wystąpienia epidemii, do ryzyka związanego ze środowiskiem i uprzemysłowieniem. W operacjach ekspedycyjnych manewrowe wsparcie medyczne będzie się różnić od tradycyjnego, gdyż będzie musiało zapewnić elastyczne wykorzystanie nowoczesnych technologii, w tym możliwości telemedycyny. Większą uwagę trzeba będzie również zwracać na dostępność środków medycznej ewakuacji, zarówno na szczeblu strategicznym, jak i taktycznym, a także na leczenie na platformach morskich czy wy-

Fot. 2. Mobilne laboratorium w wyposażeniu sił ekspedycyjnych jest jednym z elementów, który ułatwia zapewnienie ochrony w całym spektrum ewentualnego ataku (fot. J. Wiśniewski)

korzystanie do zabezpieczenia medyczne-
go środków bezzałogowych.

— **Wykorzystanie nowych technologii.**

W przyszłości muszą być wprowadzone nowe technologie, które będą wspierać wykorzystanie środków bezzałogowych, działania w kosmosie, integrowanie ognia i wsparcia ISTAR. Przyczynią się również do znacznego zwiększenia szybkości działania na szczeblu taktycznym, operacyjnym i strategicznym, posiadania lekkiej i precyzyjnej amunicji, modułowych platform oraz zaawansowanego technologicznie sprzętu dowodzenia, rozpoznania i oceny sytuacji.

4. Zdolność do elastycznego prowadzenia operacji zgodnie z koncepcją oczekiwanych rezultatów.

Należy zdecydowanie poprawić współpracę wojskową pomiędzy NATO a Unią Europejską i budować ją na zasadzie partnerstwa strategicznego. Konieczne jest zintensyfikowanie współdziałania i większe koordynowanie działań z ONZ, OBWE i innymi organizacjami międzynarodowymi oraz pozarządowymi, jak również ustanowienie oficerów łącznikowych wszędzie tam, gdzie będzie to możliwe, na szczeblach: strategicznym, operacyjnym i taktycznym. Trzeba usprawnić współpracę z państwami partnerskimi, tak aby jak najwcześniej otrzymywać informacje o dostępności wojsk i ich interoperacyjności z wojskami sojuszu.

W operacjach ekspedycyjnych niezbędne będzie wszechstronne i wspólne planowanie cywilno-wojskowe oraz wspólne działanie w całym spektrum przyszłych konfliktów. Podejmowanie działań jedynie przez podmiot wojskowy jest niewystarczające, aby

zapobiec kryzysowi czy go rozwiązać. Warunkiem sukcesu będzie interakcja między NATO a innymi podmiotami zaangażowanymi w tej samej przestrzeni. Działania takie powinny obejmować:

— zachęcanie do uczestniczenia w operacjach państw partnerskich;

— ułatwianie współdziałania pomiędzy podmiotami zaangażowanymi w rozwiązanie kryzysu: dzielenie się informacjami, wzajemne poszanowanie i transparentność funkcjonowania;

— skłanianie do współpracy w rozwiązaniu sytuacji kryzysowej przez dokonywanie wspólnych analiz i ocen, tak aby z poszanowaniem odrębnych interesów osiągnąć założone cele strategiczne;

— osiąganie spójności działań dzięki wspólnemu planowaniu konkretnych przedsięwzięć zapoczątkowanych na poziomie polityczno-strategicznym, a następnie przenoszenie ich na niższe poziomy.

Przedstawione wymagania wobec sił zbrojnych są warunkiem urzeczywistnienia idei ekspedycyjności. Ważną rolę na drodze do wdrażania tej koncepcji odgrywają: edukacja, szkolenie i ćwiczenia. Jednak obecnie dostęp do wiedzy obejmującej przedstawianą problematykę jest ograniczony. Także w czasie ćwiczeń zbyt mało czasu poświęca się na rozwijanie w praktyce idei ekspedycyjności. Niezbędne jest zatem na szczelnie NATO określenie wytycznych dotyczących prowadzenia edukacji i przyszłego, praktycznego szkolenia wojsk. Ponadto dobrze byłoby, gdyby stałą praktyką szkoleniową stało się ćwiczenie elementów ekspedycyjności w ośrodkach szkoleniowych wojsk NATO, np. w Joint Warfare Centre (JWC) czy Joint Force Training Centre (JFTC).

Planowanie obronne

Rolą planowania obronnego jest umożliwienie sojuszowi wykonania wszystkich zadań związanych z przyszłymi misjami. Planowanie obronne NATO jest niezbędnym elementem transformacji i koordynowania zdolności bojowych państw członkowskich. Dostarcza ono ogólnych ram, które są podstawą harmonizowania planowania obronnego poszczególnych krajów, tak aby były spełnione wszystkie wcześniej uzgodnione kryteria i aby przyszłe operacje ekspedycyjne były prowadzone skutecznie.

Obecnie odchodzi się od zakładania w planach stałych i sztywnych wymagań obronnych, przewidywanych na podstawie konkretnych zagrożeń, na rzecz planowania elastycznego i budowania zdolności bardziej

uniwersalnych, dzięki którym będzie możliwe przeciwstawienie się obecnym i potencjalnym zagrożeniom. Nie oznacza to jednak, że w planowaniu opartym na zdolnościach nie uwzględnia się w ogóle zagrożenia. Jego istotą jest jednak odrzucenie konkretnego przeciwnika, tak aby plany były bardziej elastyczne. Obecnie uwaga jest skoncentrowana raczej na działaniach, których podjęcie będzie niezbędne w przyszłości.

Taki sposób podejścia zachęca do opracowywania wielu innowacyjnych rozwiązań. Ogranicza tendencję do uproszczeń, na przykład do przedstawiania tylko propozycji zamiany jednego sprzętu na inny.

Spiralna metodologia rozwoju zdolności będzie polegać na jednoczesnym prowadzeniu prac koncepcyjnych i eksperymentów, których rezultaty będą się wzajemnie uzupełniać. Budowanie zdolności obronnych jest procesem ewolucyjnym, a opracowana koncepcja, dzięki jej ciągłemu rozwijaniu, może być urzeczywistniana i zastosowana w praktyce. Pomimo że początkowo nic nie ogranicza inicjatywy opracowywania koncepcji, to musimy mieć świadomość, że proces jej urzeczywistnienia musi uwzględniać realia i możliwości jej praktycznego zastosowania.

Po zaakceptowaniu wstępnej koncepcji oraz studium wykonalności następuje przejście do realizacji. Od tej chwili są przydzielane stosowne środki finansowe i rozpoczyna się w praktyce proces budowania nowych zdolności. Ocenia się, że realną perspektywą czasową, kiedy zaczną funkcjonować wszystkie komponenty związane z ideą operacji ekspedycyjnych, do których zalicza się między innymi doktrynę, organizację, szkolenie, środki materiałowe, personel, interoperacyjność, są lata 2025–2030.

NATO będzie dążyć do transformacji poprzez modernizację sprzętu i poszukiwanie nowych zdolności, które zrewolucjonizują przyszłe operacje ekspedycyjne. Ramy prowadzenia operacji, określone i zaproponowane powyżej, będą narzędziem integrowania wszystkich środków zmierzających do urzeczywistnienia idei ekspedycyjności. Przyjęte założenia prowadzenia operacji, które znalazły odzwierciedlenie w koncepcji Sił Odpowiedzi NATO i CJTF, przyniosą namacalne korzyści w narodowych programach dotyczących zdolności ekspedycyjnych. Konsekwentne i prawdziwie wspólne podejście do problemów związanych z prowadzeniem przyszłych operacji ekspedycyjnych przyniesie wymierne efekty w wypadku użycia wojsk oraz zapewni ich elastyczne i skuteczne działania. ■

CJTF

– *Combined Joint Task Forces* – to tworzone odpowiednio do skali i rodzaju konfliktu zgrupowanie operacyjne, zdolne do prowadzenia operacji w ramach art. 5 traktatu waszyngtońskiego lub operacji reagowania kryzysowego poza obszarem sojuszu. Struktura CJTF będzie obejmować dowództwo CJTF oraz dowództwo komponentów z podporządkowanymi im siłami. Komponent lądowy będzie mógł obejmować siły od brygady do korpusu, a komponent morski od grupy zadaniowej NATO do Sił Odpowiedzi NATO. Dowództwo komponentu powietrznego powinno mieć możliwość kierowania do tysiąca samolotów na dobę. Ponadto w zależności od rodzaju i skali konfliktu w skład CFJT będą mogły wejść również dowództwa komponentów operacji specjalnych i działań psychologicznych z podległymi im siłami.